УДК 343.13(477)

Олексій Валерійович САЛМАНОВ,
викладач кафедри кримінального процесу
та організації досудового слідства факультету № 1
Харківського національного університету внутрішніх справ;
ORCID: https://orcid.org/0000-0001-9421-5085

ЩОДО ПРОБЛЕМНИХ ПИТАНЬ ПОМІЩЕННЯ ОСІБ У ПРИЙМАЛЬНИК-РОЗПОДІЛЬНИК ДЛЯ ДІТЕЙ ПІД ЧАС КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Неповнолітні у кримінальному провадженні є категорією осіб, щодо яких досягнення мети перевиховання є найбільш бажаним, тому кримінальне провадження саме до цих осіб повинно виконувати виховну функцію, забезпечуючи при цьому всебічний захист прав і охоронюваних законом інтересів неповнолітніх, які потрапили у конфліктну ситуацію із законом.

У кримінально-правовому розумінні «підлітками» прийнято вважати осіб, які досягли віку кримінальної відповідальності, тобто 16 років, а у окремих випадках, відповідно до ст. 22 Кримінального кодексу України, 14 років [1]. Відповідним чином, «підліткова злочинність» розуміється як така, що вчиняється особами, які не досягли віку кримінальної відповідальності. Класично підлітковий вік визначають як перехідний, і це не випадково.

Підліток – людина, яка перебуває в стані переходу від дитинства до дорослості, від незрілості до зрілості, тому в її поведінці виявляється суперечливість і нестійкість, різкі коливання від наївно-дитячих вчинків до серйозно мотивованих дій, має особливу схильність до різного роду впливів, у тому числі й таких, які повертають із правильного шляху й є причиною серйозних помилок і відхилень від суспільної моралі, призводять до моральних зривів і падінь особистості.

Останнім часом спостерігається тенденція укріплення вольової складової особи у такому віці, а також завдяки доступності до будь-якого роду інформації через всесвітню мережу Інтернет, поглибленню знань стосовно способів вчинення злочинів та уникнення відповідальності за них. Одним із актуальних і найпоширеніших способів є приховування особою, яка вчиняє кримінальне правопорушення, свого віку або вчинення такого діяння особою, яка не досягла віку кримінальної відповідальності.

Уявімо ситуацію, де особа, за зовнішністю якої виникають суперечності стосовно її віку, скоює тяжкий або особливо тяжкий злочин, при цьому відмовляється повідомляти працівникам органів Національної поліції будь-які дані про себе і стверджує, що їй 12 років. Відповідно до чинного законодавства, така особа не підлягає кримінальній відповідальності і має бути негайно звільнена, але не існує жодних підстав вважати, що даній особі дійсно 12 років. У такій ситуації необхідно терміново призначити проведення судово-медичної експертизи задля визначення віку особи, а також інших питань, визначених у п. 1 ст. 485 КПК України [2].

Відповідно до висновку експерта вирішується питання стосовно встановлення віку особи. Після чого, необхідно обрати алгоритм законний дій для притягнення особи до кримінальної відповідальності або застосування до неї примусових заходів виховного характеру. Припустимо, що судово-медичною експертизою встановлено приблизний вік особи – 12 років. Але інша інформація про таку особу залишається невідомою. Звісно, логічним є звернутися та передати особу до органу опіки та піклування, але існує достатньо причин вважати, що малолітня особа буде намагатися переховуватися від органів досудового розслідування, що у свою чергу, відповідно до п. 1 ч. 1 ст. 177 КПК України, є підставою для застосування щодо неї запобіжного заходу.

Чинним законодавством про кримінальну відповідальність визначено процесуальний порядок застосування примусових заходів виховного характеру. Відповідно до ст. 498 Кримінального процесуального кодексу України, застосування примусових заходів виховного характеру здійснюється внаслідок вчинення особою, яка після досягнення одинадцятирічного віку до досягнення віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність, вчинила суспільно небезпечне діяння. У ч. 4 ст. 499 КПК України зазначено, що відповідну особу може буде поміщено у приймальник-розподільник на строк до 30 днів на підставі ухвали слідчого судді.

Позитивним моментом є те, що у 2017 році скасовано наказ МВС України № 384 від 13.07.1996 та прийнято наказ МВС України № 560 від 03.07.2017 «Про організацію діяльності

© Салманов О. В., 2017

приймальників-розподільників для дітей органів Національної поліції України» [3], в якому було змінено загальні положення відповідно до норм чинного КПК України та закону України «Про Національну поліцію».

На жаль, і до теперішнього часу залишаються актуальними окремі питання щодо відсутності приймальників-розподільників у містах та селах. Відповідно до п. 4 Загальних положень Положення про організацію діяльності приймальників-розподільників для дітей органів Національної поліції України, затвердженого вищевказаним наказом МВС України, «приймальники-розподільники для дітей функціонують у складі головних управлінь Національної поліції в Автономній Республіці Крим, м. Севастополі, областях, м. Києві та підпорядковуються керівництву цих головних управлінь».

Наразі злочини вчиняються підлітками не лише у обласних центрах, а й у невеличких містах та селах. А, отже, для поміщення особи у приймальник-розподільник необхідно здійснити порядок її доставляння до такого закладу, що знаходиться у обласному центрі. Тобто існує нагальна проблема щодо врегулювання порядку поміщення осіб у приймальник-розподільник із віддаленої від обласного центру місцевості.

З впевненістю можна стверджувати, що вищевказані проблемні питання потребують негайного нормативного врегулювання.

Список бібліографічних посилань:

1. Кримінальний кодекс України. *Відомості Верховної Ради України.* 2001. № 25–26. Ст. 131.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України. *Відомості Верховної Ради України.* 2013. № 9–10, 11–12, 13. Ст. 88.
3. Положення про приймальники-розподільники для дітей органів Національної поліції України : затв. наказом МВС України від 03.07.2017 № 560 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0926-17#n16 (дата звернення: 01.11.2017).

Одержано 03.11.2017

УДК 351.74

Олена Юріївна САЛМАНОВА,
доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри адміністративного права і процесу факультету № 3 Харківського національного університету внутрішніх справ;
ORCID: https://orcid.org/0000-0002-6376-1160

ПРО КОМПЕТЕНЦІЮ ТА ПОВНОВАЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ЩОДО ПРИЙНЯТТЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ЮРИСДИКЦІЙНИХ АКТІВ

Адміністративно-політичні процеси, що здійснюються у державі останнім часом, нові підходи до реформування системи МВС України, створення Національної поліції України як центрального органу виконавчої влади на абсолютно інших (ніж міліцейські) принципах діяльності передбачають підвищення рівня довіри населення до поліції, ефективності виконання покладених на неї завдань та функцій відповідно до її компетенції та повноважень.

Не вдаючись до семантики понять «компетенція» та «повноваження», слід зазначити, що цією тематикою опікувались майже всі науковці, що розглядали адміністративну або організаційну діяльність суб'єктів владних повноважень, «однак, і сьогодні сучасна юридична наука не має єдиного підходу до трактування цього поняття. Його визначення не містить і чинне законодавство України» [1, с. 72–73]. В свою чергу, суттєве значення для правового регулювання правозастосовної діяльності Національної поліції має виявлення змісту поняття «компетенція державного органу», відмежування його від понять «повноваження», «права та обов'язки» та однакове застосування їх у вітчизняному законодавстві задля оптимізації відомчого управлінського процесу.

До науковців, які досліджували загальні питання компетенції, слід віднести В. Б. Авер'янова, С. С. Алексєєва, О. М. Бандурку, Ю. П. Битяка, С. М. Гусарова, Ю. М. Козлова, В. К. Колпакова,

© Салманова О. Ю., 2017